

La DANSÀ: la màgia feta ball

14 D'AGOST A LES 23:15 h.
PLAÇA DEL SOL

Les danses de carrer (la *dansà*) és la manifestació folklòrica més antiga de les comarques que formaven l'antic Regne de València. Les danses són un ball públic a les places i els carrers de les poblacions valencianes.

Este ball tradicional de dolçaina i tabal té un caràcter ritual, associat als dies de festa major o les festes de carrer. La *dansà* en si mateix, com a acomodació d'uns moviments humans a una melodia o ritme, té l'origen en les èpoques primitives, en què té un sentit màgic i religiós. L'evolució de la dansa com a tal, la trobem des de les que es caracteritzen per tindre una finalitat especial i un ritual de moviments o ornaments, fins a un altre tipus de dansa deslligat, amb llibertat de moviments i utilitzada com un simple divertiment. Per tant, ens trobem que la *dansà* té una finalitat definida que pot ser d'acció de gràcies, d'adoració o reverència a la divinitat, de petició, de lloança, simbòlica, didàctica o purament ornamental.

El simbolisme de la dansa s'aconsegueix amb una sèrie de figures coreogràfiques o mímiques que rigorosament s'executen al llarg del seu desenvolupament. Era l'any 2004 quan els components de l'associació cultural l'Aljama de Bétera es plantegen muntar i recuperar la tradició de ballar les danses de carrer al poble, lògicament unes danses on poder potenciar els particularismes i localismes del nostre poble, i així en 2006 es montà la *Dansà* a Bétera, dins del calendari festiu del poble. *Potenciar la cultura popular i tradicional dins el calendari festiu del poble per mitjà d'unes danses de carrer que tenen un caràcter obert i participatiu, és el principal objectiu de l'associació cultural l'Aljama de Bétera a l'hora de la creació i recuperació d'esta dansà.*

Les danses de Bétera es ballen cada any la nit del 14 d'agost, la vespra del dia gran del poble. La part musical correspon a unes melodies recopilades per l'Aljama de Bétera juntament amb Fermín Pardo en un extraordinari treball de camp fet al nostre poble en l'any 2004, en què gràcies a la transmissió oral, poguérem recopilar estes melodies de la memòria de Paquita Coll, Maria Coscollar, Maria Broseta "la Cola", Juan Fuentes i Manuel Aloy.

Interpreten este melodies de les danses els amics de la colla de tabals i dolçaines de "Xe que Burrà!", els quals també participaren en la gravació al CD "La memòria dels sentiments".

En general, les danses s'acompanyen d'una indumentària determinada i uniformada, ja que els elements ornamentals que aporta la vestimenta a la dansa, té la finalitat de realçar el simbolisme de la mateixa. En el cas del nostre poble, els homes utilitzen una camisa reproduïda d'una peça original del nostre poble de l'any 1916 i les dones continuen amb la tradició molt emprada en el primer terç del passat segle xx d'utilitzar un mocador a l'esquena conegut com a mocador de "Manila". Les danses tenen un caràcter clarament obert i participatiu, l'Aljama de Bétera juntament amb l'Ajuntament, organitzen cada estiu uns tallers on poder aprendre a ballar les danses. La *dansà* sempre comença a les 23:15 h. ja que abans de les 24:00 h han de finalitzar, al so de les campanes de les 24:00 h comença a Bétera la tradicional *Nit d'Albaes*. Estes danses tenen un recorregut que va des de la Placeta del Sol fins a la Plaça del Mercat on finalitzen sempre i els dansadors, dolçainers i tabalaters s'acomiaten al ritme de la Jota de la Molinera, arreplegada a Bétera de la memòria de Maria Broseta "la Cola".

EL BALL DE TORRENT: *el ball d'obreres i majorals amb rondalla i grans cantadors*

DIA 18 O 19 D'AGOST A LES 19:00 h.
A L'ALBEREDA ESCULTOR RAMÓN INGLÉS

*L*es festes de Bétera sempre han tingut una càrrega molt forta de costums i tradicions. Una d'elles ha sigut el Ball de Torrent que ballen cada any Obreres i Majorals a l'albereda. Es té constància que esta tradició ha estat molt arrelada a Bétera al llarg de la primera part del segle xx, on una vesprada de festes i abans d'anar al Rosari, Obreres i Majorals ballaven generalment el ball de la Jota.

Fou ja a finals dels anys 1950 i fins a 1980 quan es féu de forma intermitent arribant a deixar de fer-se esta representació. Obreres i Majorals de 1980, la vesprada del 17 d'agost, tornaren a representar esta entranyable vesprada de balls, que una altra vegada caigué en l'oblit fins que la colla d'Obreres i Majorals de 1992 tornaren a recuperar esta tradició, que afortunadament ja perdurará de manera constant fins els nostres dies.

Per a la recuperació de 1992, fou fonamental el treball de Carmen Primo i les balladores de la Falla Gran Via de l'Est. De manera desinteressada col·laboraren perquè Obreres i Majorals tornaren a oferir a l'albereda, una vesprada de balls tradicionals al nostre poble i als qui ens visiten en els dies de festes.

Les Obreres i Majorals de 2003 decidixen recuperar la música en directe, amb instruments de corda i vent, a més de la dolçaina i tabal. Amb la col·laboració de Fermin Pardo, s'interpreten balls recopilats per l'associació cultural l'Aljama de Bétera, com la Masurca del Trobador, la Jota de Bétera, la

Jota de la Molinera, la Jota de Lliria i la Masurca de Serra, a més d'una xicoteta mostra de les danses de carrer que es ballen al nostre poble la nit del dia 14 d'agost.

En este acte també s'interpreten *albaes*, al ritme de les dolçaines i tabals de la Colla "Xe que Burrà!".

Cal destacar el gran esforç que cada any fan Obreres i Majorals dedicant gran part del seu temps a oferir esta tradició a les nostres festes.

El nom que li donem a Bétera a esta vesprada de balls populars és el "Ball de Torrent", un fet comú en alguns pobles, ja que el Ball de Torrent era una de les representacions més freqüents i més antigues i vistoses que es feien en terres valencianes des del segle xvii fins a principis del segle xx, en què predominaven els balls populars i tradicionals.

D'esta forma a qualsevol manifestació on hi havia balls populars, era costum entre la gent més gran d'algunes poblacions, posar-li el nom de "Ball de Torrent".